

III. évfolyam 11. szám 1992. november HÍRMONDÓ

SALGÓTARJÁN 1922-ben

Ez év januárjában Salgótarján várossá nyilvánításának 70. évfordulójára a Hírmondó különszámának megjelenésével emlékeztünk Most az év végéhez közeledve - még mindig az évforduló jegyében - közreadjuk az 1926-os Salgótarjáni almanachban megjelent, a város első évét, az 1922-es esztendőt számbavevő kronológiát. Az 1922-es év történéseit az évkönyvben dr. Förster Kálmán ismertette:

"1922. évi január hó 27-én tartotta Salgótarján r.t. városa, mint ilyen, első alakuló és január hó 28-án első tisztújító közgyűlését. - Ez alkalommal körünkben üdvözlöttük Huszár Aladár főispán urat is, kinek oroslán része van abban, hogy Salgótarján nagyközség rendezett tanácsú várossá alakult. A város születésnapján közgyűlésünket Pongrácz György vármegyei főjegyző ur vezette és azon vendégként részt vett még Dr. Mikovinyi Jenő nemzetgyűlési képviselő, Dr. Jeszenszky Kálmán bgyarmati apátplébános ur és Dr. Paczolay Zoltán vármegyei tisztii főügyész ur is.

1922. évi március hóban lett Huszár Aladár főispán úr állásától felmentve és ugyanekkor nevezte ki a Főméltóságú Kormányzó ur Dr. Sztranyavszky Sándor urat Nógrád vármegye főispánjává. A főispán az 1922. május hó 2-án látogatta meg első ízben városunkat, mikor is a város közönsége őt diadalívvel ünnepélyesen fogadta.

1922. április hó 1-én hunyt el IV. Károly Ő Császári és apostoli Királyi felsége koronás királyunk, kinek emlékét a város közönsége rendkívüli közgyűlésében örökítette meg.

1922. május hó 29-én választotta meg a közgyűlés ids. Dr. Chorin Ferencz urat a város díszpolgárává.

1922. évi június hó 2-án választotta meg a salgótarjáni választó kerület Klárik Ferencz urat nemzetgyűlési képviselővé.

1922. július hó 7-én vette tudomásul a képviselőtestület, hogy az állam 16 kislakás építéséhez a szükséges hitelt a város rendelkezésére bocsájtotta. Itt megjegyzem, hogy a város az e címen felvett kölcsönt az államnak visszafizette s így az állami kislakások a város korlátlan tulajdonát képezik.

1922. évi augusztus hó 30-án a város polgármesteri lakás céljaira megvette Okolicsányi Artnerne sz. Hankus Mária tulajdonát képező házat és kertet. Az ingatlan vételára a háztartási bevételekből nyert fedezetet.

1922. okt. hó 4-én határozta el a képviselőtestület a városházának átalakítását. Az átalakítás folyamánként Koós Mihály főjegyző urnak a természetbeni lakás igénye kielégített és a városháza hivatalos helyiségei megfelelő bútorzattal láttattak el.

Ugyanezen a közgyűlésen határozottatott el az ezideig egyáltalában még selejtezetlen városi levéltár kiselejtezése. Az elrendelt munkálatok befejezést nyertek.

1922. okt. hó 29.-ik napja aranybetűvel van beírva városunk történetébe. Ezen a napon látta vendégül városunk közönsége vitéz nagybányai Horthy Miklós Ő Főméltóságát, Magyarország Kormányzóját és előkelő kíséretét. A fogadtatás az államfő személyének megfelelő külsőségek között és benső szeretettel folyt le és Ő főméltósága legmagasabb megelégedését nyerte el."

JELES NAPOK A PALÓCFÖLDÖN

NOVEMBER

KATALIN ÉS ANDRÁS

Katalin-nap (november 25.) a szerelmi jóslás céljából kivirágoztatott ág szerepéről és jelentőségéről országosan ismert. A szokásban szereplő, Katalin-napon kihajtatott ágat katalingally, katalinág néven ismerik. Az eladósorban lévő lányok kilenc faágat tettek vízbe, általában gyümölcsfáét. Ha karácsonyra kivirágzott, a lány a jövő évben férjhez ment. Az ágakat minden reggel friss hajnali patakvízzel kellett locsolni; míg a madár át nem repült a patak fölött, addig kellett méríteni a vízből. Borsodnadasdon az ágakra fiúneveket írtak: amilyen nevű hajtott ki a leghamarabb, olyan nevű lett a lány szeretője. Mátraderecskén 9 fűzfaágat (lányfűzfát = barka) vágtak, és ugyanígy jóstak belőle a férjhezmenetelre.

Katalin fontos időjós is, karácsony rámutató napja. Ha Katalinkor hideg, fagyos idő volt, akkor karácsonyra megenyhült az időjárás. Egerbocson úgy tartják, hogy Katalin megmutatja a januári időjárást: olyan idő lesz egész hónapban, amilyen volt (enyhe, hideg, szeles). Párádon termékenység jóslás is fűződik hozzá. Ilyenkor jól kell tartani a tyúkokat, hogy egész évben sok tojás legyen.

András napja (november 30.) a magyar néphagyományban ugyancsak szerelmi jóslás időpontjaként ismeretes. Általánosan ismert a párna alá tett férfinadrágon való alvás és álmodás. Bodonyban és Párádon egész nap böjtölnie kellett a leánynak, s Andrásnap éjjelére férfinadrágot kellett a feje alá tenni, hogy jövőbelijét megálmodja. Az András-napi leányböjt Gömörben, Eger vidékén is ismert módja a férjjósló eljárásoknak. Nógrád megyében még azzal is megtoldották, hogy miután a lány férfigatyával a feje alatt aludt, hajnalban kiszaladt az udvarra, megrázta a kaput, s amerről a kutya ugatott, arra ment férjhez. Gömörben András estéjén ólmot öntöttek a lányok, s amilyen alak kijött árnyékot vetve a falra, olyan lett a hitestársuk.

András napja egyben a gazdasági év vége is a palóc vidéken. A legeltetés zárónapja, a pásztorok elszámolásának és fogadásának ideje.

Jelentős időjós nap is. A néphit szerint Katalin és András hozzák meg a hideget.

/G.Zs./

Irodalom: Palócok. IV.köt. Szerk. Bakó Ferenc. Eger, 1989.

Híres illusztrációk XI.

Kormos István: Szegény Yorick

Illusztrálta: Csohány Kálmán

"A magyar költészetben Csokonainak és József Attilának törvényes rokona; s azon legendás költők társa, kik legkevésbé foghatók be a szokványos irodalmi koordináták szárába, szögébe. Ritka szavaiból szótárt kínál a nyelvet felejtő és sivárosító poétáknak. (Nagy Gáspár)

"Páratlan versbeszéd az övé a hazában. Diákos, kópés, góbés, fintoros meg fricskás kezdettől végig... Örök elevenség, mert megrögzötten sohase eleméz, így eleve elrettenti héthatáron túlra az unalmat." így szolt Kormos István koporsója előtt 1977-ben - életművét méltatva - Nagy László.

Az illusztrátorról pedig idézzük Supka Magdolnát: "A Szegény Yorickban intuíciója, illusztrátori mediumitása csúcsát eri el Csohány Kálmán.

A csodarányítás örök szomja és poézise a Kormos-Csohány-i hasonmásság titka, ez lényük, alkotásuk stigmája is, megszólalásuk egyetlen módja, lehetősége.

E kötet két művészet egyarcú szülötte, vérbeli szerelemgyerek, mert Csohány itt szólal meg a legkötetlenebbül, művészi vénáját követve, a költészet kötelékében. Rajzai mintha a versek köldöksinórján át lélegző, új élőlényekként mozdulnának, eszmélkedőn, önállósulásuk és eredendő függőségük belső törvényei szerint.

Ez a szerves, szinte biológiai egybetartozás is azt sugallja a rajzoló kéznek, hogy a versekben a költő életérzését ragadja meg elsősorban. Az egyetlenül szép és irgalmatlan élet nevében áld és átkoz itt minden verssor és kép..., az utolsón is ebből a "szél idő halál" érintette életsiratából érkezik meg Csohány Kálmán maga - sejtve talán, hogy valaha, a "csönd gömbjének túlfaláról" Kormos Istvánnal együtt küldhetnek nekünk ily testamentumos üzenetet."

/N.J-né/

GYEREKEKNEK

MŰEMLÉKEINK

Karancseszki: Záhorszky kúria

1796-ban épült, későbarokk stílusban. Homlokzata a Prónayak múlt századi átalakítása következtében klasszicista formákat tartalmaz. 1985-ben felújították, és itt helyezték el a Nógrád Megyei Levéltár újkori anyagát.

A földszintes, manzárdtetős, széparányú épület magasan az országút felett áll, a falu délkeleti végén. Erősen kiugró középrész három szakaszra tagolja a homlokzatot, elől két-két, oldalt pedig egy-egy boltíves átjáróval, összesen öt erős négyzet alapú pillérrel. Itt a főbejárat. Nyugodt, Klasszicista formák jellemzik, kivéve a barokk manzárd tetőt.

Irodalom: Frics Gyula: Nógrádi műemlékek, 1990.

Nógrád megye műemlékei. 1954.

/V.I-né/

Helyesbítés a szeptemberi számhoz:

Madách Imre: "Az ember tragédiájá"-t 1859. 11.17-én Alsósztrégován kezdte el írni. (Hiv.: Radó György: Madách Imre..Életrajzi krónika 231 l. Salgótarján 1987.)

LUTRA CSEREKLUB HÍREI

Kedves régi és új Lutra-játszó társaink!

A TOM ÉS JERRY album matricáinak csereberélgetésére hívunk sok szeretettel a Balassi Könyvtárba, minden pénteken 14 és 16 óra között.

ÚJ KÖNYVEINK

Hargitai Judit: Tacskók és terrierek

A könyvben megtalálható valamennyi tacskóváltozat és az összes jelentősebb terrierfajta (szám szerint 30) leírása, tartásuk sajátosságai, viselkedésük jellemzői. A mű elsősorban azoknak íródott, akik házi kedvencként tartják vagy szeretnék tartani ezeket a kutyafajtákat. Foglalkozik még a szerző a kotorékebek vadászatra és verse nyekre való felkészítésével is.

Mesék Effendiről

Az Effendi történetei számos ázsiai, észak-afrikai, közel keleti nép ajkán élnek. Sok helyütt Naszreddin Hodzsának, Naszreddin Effendinek, vagy egyszerűen Effendinek nevezik legendás alakját. Ebben a kötetben a Kínában élő ujjur nemzetiség, színhagyományában élő öt történetet adunk közre. Évszázadok népi bölcsessége formálta őket élvezetes, vidám, az írni-olvasni tanulók épülésére szolgáló mesévé.

Pauls, Wolfgang: Scotland Yard

A Hyde Park kutyálgodója: Két detektívtörténet - három londoni gyerek.

A történet főszereplői a Londonban élő hármass Buff ikrek. Családi szállal kötődnek a Scotland Yardhoz, ugyanis nagybátyjuk detektívfelügyelő.

A gyerekek is kedvet kapnak a nyomozáshoz. Harcba szállnak és lefőzik még a világhírű Scotland Yard nyomozóit is, ha úgy érzik segíteniük kell. A bölcs Betty, a szenvedélyes Benny, a zseniális történeteket kiagyáló Buck mindig kész rá, hogy valami kalandba bocsátkozzék.

A Walkman-trióban hőseink egészen más feladat megoldásával kerülnek szembe. A kormány a feje tetején áll, a Yardon is elszabadul a pokol, elröplöttek ugyanis a belügyminiszter feleségét.

A kedves, mulatságos történetek derűs órákat ígérnek a 8-10 éves kiskamasz olvasóknak.

/F.I-né/

KÉRDEZGETŐ

Miért csuklunk?

Hasunk és mellkasunk belsejét egy lapos izom választja vagy rekeszti el, ezért is hívják rekeszizomnak. A fő feladata, hogy összehúzódáskor beszívja a levegőt a tüdőbe. Ez a legfontosabb légzőizmunk. Néha minden érthető ok nélkül többször egymás után összerándul: ez a csuklás. A csuklás megszüntetésére citromot szoktak enni, vizet inni, egyik kart felemelni, a csukló embert megijeszteni, de enélkül is elmúlik.

Mi az álom?

Amikor mélyen alszunk, régi vagy újabb történetek, mesék vagy hallott, látott dolgok gondolatban újraélednek bennünk. Egészen összekavarodnak, néha úgy, mintha egy új mese lenne. Ezt hívják álomnak. Az alvásnak fontos része az álom. Mindenki álmodik minden éjjel, de nem mindig emlékezik rá, és nem tud álmának parancsolni. Ha rosszat álmodunk, reggel örülünk, hogy csak álom volt. A szép álmot pedig sajnáljuk, hogy elmúlt.

REJTVÉNY

Irodalmi barangolás

Válaszolatok az alábbi kérdésekre:

* Milyen két nagy részre oszlik a Biblia?

* Mi a neve annak a lánynak, aki egy királyfi csókjára ébred fel száz évi álmából?

* Mi a neve Félix Salten népszerű négy lábú regényhősnének?

* Ki a főszereplője Dániel Defoe lakatlan szigeten játszódó kalandregényének?

* Sorolj fel 5 Fekete István állatrejtvényt, melyben a főszereplő neve a mű címe is.

Beküldési határidő: 1992. november 20.

A HÓNAP KÖNYVE

Az Országos Széchényi Könyvtár története és gyűjteményei

190 évvel ezelőtt, 1802. november 25-én Széchényi Ferenc benyújtotta ajándékozó-alapítólevelét a bécsi Magyar Kancelláriához, felajánlva nagycenki könyvtárát, képműveket, szobor- és éremgyűjteményét a magyar nemzetnek.

Ez a könyvtáralapítás kivételes jelentőségű a magyar könyvtárügy történetében. Széchényi Ferenc ajándékát az országgyűlés 1807-ben iktatta törvénybe. Ettől kezdve a nemzet könyvtárának sorsa majd másfél évszázadra összekapcsolódott a Nemzeti Múzeum életével és tevékenységével.

A nemzeti könyvtár megőrzője lett mind a mai napig az úgynevezett hungarica-anythingnak - azaz magyar szerzők által írott vagy Magyarországról, ill. magyar személyekről szóló, más nemzetbeliek által írott és külföldön kiadott munkáknak.

A könyvtár azonban a polgárosodás követelményének megfelelően nemcsak nemzeti könyvmúzeum lett, hanem nyilvános tudományos könyvtár is.

1949-ben kezdődött el az Országos Széchényi Könyvtár önálló élete, amikor is kivált a Nemzeti Múzeum szervezeti kereteiből.

1959-ben döntés született arról, hogy a második világháborúban súlyosan megrongálódott budai királyi palotát felújítják és a kultúra központjává teszik. A nemzeti könyvtár 1984/85-ben költözött a Várba.

A csodálatos palotaegyüttes F épületében található többek között a modern könyvgyűjtemény, a hírlapok és folyóiratok gyűjteménye, a régi nyomtatványok tára, a kéziratár, a plakát- és kisnyomtatványtár, a zeneműtár, térképtár, színháztörténeti tár,

mikrofilmtár. Az Országos Széchényi Könyvtár nyitva áll az olvasók, kutatók előtt. Szolgáltatásai között szerepel a helybenolvasás, referenz szolgáltatás, hazai és nemzetközi könyvtárközi kölcsönzés, másolat szolgáltatás. A nyolcszintes épület 5. szintjén lehet beiratkozni, a 6. és 7. szinten található az olvasóterem, katalógusok és egyéb tájékoztatói eszközök. A 8. szinten a könyvtártudományi könyvtár van.

A Balassi Bálint Könyvtár olvasói az Általános Tájékoztatói Ponton keresztül igényelhetik az Országos Széchényi Könyvtár szolgáltatásait. /B.Gy-né/

KIÁLLÍTÁS

1992. november 2-án (hétfőn), 15.30 órakor a balassagyarmati Komjáthy Jenő Irodalmi és Művészeti Társaság képzőművész tagjainak csoportos kiállítása nyílik a Balassi Bálint Könyvtárban.

Megnyitót mond: Csikász István, a Komjáthy Jenő Irodalmi és Művészeti Társaság alapító tagja.

A kiállítás november 27-ig tekinthető meg.

Minden érdeklődőt szeretettel várunk!

Vasútmodell-kiállítás előzetes

A Balassi Bálint Könyvtár földszintjén

és emeleti kiállítóterében

MODELLKIÁLLÍTÁS és VÁSÁR

NYÍLIK

1992. december 7-én.

Európai modellgyárak, budapesti kis-és nagykereskedők, modellboltok, modellgyártók, valamint salgótarjáni gyűjtők és modellezők anyagából VASÚT-, AUTÓ- és REPÜLŐMODELLEK kerülnek bemutatásra.

A kiállítást óriási választékkal MODELKVÁSÁR egészíti ki.

Megtekinthető 1993. január 15-ig naponta 10-től 18 óráig.

HOGY VOLT

A Balassi Bálint Asztaltársaság összejövetelei

November 2-án, 16 órakor (klub)

Kiállítás megnyitó utáni baráti összejövetel

Vendégeink: a balassagyarmati Komjáthy Jenő Irodalmi és Művészeti Társaság tagjai

November 13-án, 16 órakor (klub)

Irodalmi teadélután az Asztaltársasági Füzetek első számának tartalmából.

Felolvas: Maruzs Éva és Paróczai Csaba

(Az Asztaltársasági Füzetek első száma a helyszínen megvásárolható)

November 27-én, 16 órakor (klub)

Baráti beszélgetés az egyesületbe belépni kívánó jövődöbéli tagokkal.

HÁZI OLVASMÁNYOK VIDEÓN

November 5. 15.30

A Pál utcai fiúk (Molnár F.)

November 12. 15.30

Antigoné (Sophokles)

November 19. 15.30

Az ember tragédiája (Madách I.)

November 26. 15.30

Beszterce ostroma (Mikszáth K.)